

SANİAT

Milliyet

7 TL SUBAT 2012

10
yasında

K.K.T.C Fiyatı: 8 TL

'Kevin'
hakkında
konuşma
vakti

Paul
McCartney'den
70 yaş
öpücüğü

Uykudan önce tiyatro

Bütçeye göre koleksiyon

Işığı besteleyen ressam

REMBRANDT

Futbol bir sanat mıdır?

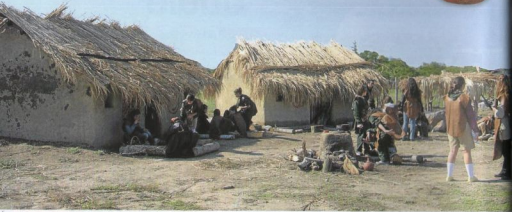
Opera güncellenmeli mi?



Nesrin Cavadzade
'güzel günler'den şüpheli

Ücretsiz DVD'niz
Ken Loach'tan
bir başyapıt
"Ölke ve Özgürlük"

Ödüllü 'neolitik' köye gitmek ister misiniz?



Bir "Time Travel" etkinliği: Başlarındaki uzmanın yönlendirmesiyle çocuklar gruplara ayrılarak o dönemin üretim tekniklerini deniyor.



DEVRİM ERŞEN
devrimersen7@gmail.com

"VAHŞET" düzeninin çıkmazından kurtuluş, bunu başaranları doğa üstünde asalaklı yerine, doğayla etkin bir ortaklık durumuna sokan ekonomik ve bilimsel bir evrimdir" sözleriyle tanımlamıştı Gordon Childe Neolitik Dönem'i. Tarihin sayfalarında periyete doğru gittikçe, arkeolojik data azalmaya, beyin fırtınası artmaya ve teoriler daha bir önem kazanmaya başlıyor kaçınılmaz biçimde. Bu dönemi çalışan ilk araştırmacılar, kazılarda bulunan yassı taş beltalara dayanarak döneme Neolitik, yani "Yeni Taş Çağı" ismini uygun görmüşlerdi. Her ne kadar hepimizin diline yerleşmiş olsa da, bu ismin ne kadar yetersiz bir seçim olduğunu, o günden bugüne geçen yüz eli yılın ardından söyleyebiliriz. Tam da bu yetersizlikten dolayı, kimi araştırmacılar daha kompakt bir tanım olan "İlk Tarımcı Köy Toplulukları Dönemi" ifadesini tercih ediyor; ki bu dönemi bundan daha mükemmel ifade eden bir başka terim-

Yeşilova Höyüğü, Neolitik Dönem'in tüm aşamalarını barındıran farklı bir merkez. Neolitik Dönem köyünün bir replikasının hazırlandığı höyükte, dönemin üretim modelleri, deneysel arkeoloji yöntemleri ile ziyaretçilere gösteriliyor.

ma da düşünülemez.

Ağaç kovuklarında ve mağaralarda geçen 80 bin yılın ardından, Homo Sapiens'in, Latin Amerika'da ve Papua Yeni Gine'de, Çin'de ve Mezopotamya'da, birbirinden habersiz ve birbirinden bağlantısız bir şekilde tarım yapmaya giriştiği bir dönem sözünü ettikimiz. Eğer bu hareketlenmenin nedenini tarımın veya uzaylanmanın hikmetinde aramayacaksak, bakışlarımızı dünyanın yaşadığı değişimlere çevirmemiz gerekiyor.

Matematik ve felsefe kulübü

Arkeolojik açıdan Neolitik şekilde ifade edilen dönem ile jeolojik açıdan Holosen olarak ifade edilen dönem hemen hemen aynı sayılır. Doğum zamanları ise günümüzden yaklaşık 12 bin yıl kadar önce. Buz Çağı'nın sona erdiği, buzulların çekildiği; denizlerin yükseldi, hava sıcaklığının

yaklaşık 10 santigrat arttığı bir dönem. Denizlerin yükselmesi ve ısının artışı sayesinde buharlaşmanın fazla olduğu ve bu sayede yağmurun arttığı bir dönem. Yağmurun artışı ile ormanların daha geniş alanlara kapladığı; karasal iklim bölgelerinin, yerini çayırılara bıraktığı ve üreme imkanı bulan büyük sürü hayvanlarının yayıldığı bir dönem. Ve nihayetinde, ekvatorun biraz yukarısında ve biraz aşağısında yaşayan insan topluluklarının, "ilk kez", doğa ile ilişkisini kendi lehine çevirebilme imkanı bulabildiği bir dönem. Tabii herman eklemek gerekiyor ki, ne bu iklimsel/jeolojik değişimler, bu paragrafın yazıldığı kadar kolaylıkla gerçekleşti; ne de, dünyanın farklı kıyılarında topluluklar, tarımcı topluluk olma aşamasına böylece doğrusal bir süreçle ilerledi.

Ortada estetik duyguların okuyan haykellerin, hayranlık uyandıran tapınakların, görkemli surların olmadığı bir dönemin; pri-

Biraz yüksekçe bir yerden kazı alanında çalışan arkeologlar gösteriliyor.



Çalışan iki arkeologu gösteren bir fotoğraf: Roma döneminde ait bir mezar kazılıyor.



Bir derenin üzerine yapılmış höyüğe doğru açılan köprü.

2003'TE KEŞFEDİLEN İZMİR BORNova'DAKI YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ, TÜRKİYE ARKEOLOJİSİNİN ÇİÇEĞİ BURNUNDA BİR KEŞFİ OLMASININ YANINDA, TARIM YAPMA KÜLTÜRÜNÜN DOĞUŞUNA DAİR EGE SAHİLLERİNDE KARŞILAŞILAN İLK ÖRNEK.

mitif köylerden kurulu bir dünyanın arkeolojisi, ancak ciddi bir hazırlıkla ve zihni yormaktan korkmayarak algılanabilir. Klasik arkeoloji, arkeoloji dünyasının güzel sanatlar seksiyonu ise; Neolitik Dönem, matematik ve felsefe kulübüdür. Zaten bu yüzden, istisnalar dışında Neolitik bir kazı merkezinde en şaşırtıcı buluntu bir ziyaretçinin bulunmasıdır. Durumu tersine çevirmek, aynı anda hem yüksek bir maliyet, hem de bu işe kendisini adanmış profesyonel bir ekibi gerektirir ve ebet ki bunlar da yeterli değildir. Ziyaretçiyi, gezaceği köye, gideceği zana ve içine düşeceği dünyaya dair ciddi bir hazırlığa tabi tutmak gerekir. "Bu amaçla kazı alanları ile bütünleştirebileceğimiz bu dönemin sergilenen bir ziyaretçi merkezi, arkeolojinin mutfağının izlenebileceği bir kaza evini, kalınları benzerlerinin ayağa kaldırılarak oluşturulan bir köyü ve deneysel arkeolojinin yöntemleri ile o günün yaşantılarını anlatabilir olmasını sağlayan kapsamlı bir "kompleksi kurmaya başladık" diyor İzmir, Bornova'daki Yeşilova Höyüğü'nde çalışmalarını yürüten Yard. Doç. Zafer Derin.

En marjinal durak

2003 yılında keşfedilen Yeşilova Höyüğü, Türkiye arkeolojisinin çiçeği burnunda bir keşfi olmasının yanında, tarım yapma kültürünün doğuşuna dair Ege sahillerinde karşılaşılan ilk örnek ve Neolitik Dönem'in tüm aşamalarını keşiflisiz bir biçimde barındıran farklı bir merkez. Zaten bu nedenle kültür gezilerine meraklı insanlar için, Ege arkeolojisi içinde yer

alan en marjinal durak. Bu bölgenin antik yerleşimleri, bir iki istisna dışında tümüyle Yunan-Roma dünyasının renklerini taşıyor. Yeşilova Höyüğü, bu kentlerden yaklaşık 6-7 bin öncesine dair bir şeyler söylüyor. Fakat söz konusu olan Neolitik Dönem, yani "köy arkeolojisi" veya "kırsal arkeoloji" olunca, araştırılan dünyanın, gezginin gözünde somutlaştırılması önem kazanıyor. Bu amaçla Yeşilova Höyüğü'nde, Neolitik Dönem köyünün bir replikası hazırlanmış ve o dönemin koşullarındaki üretim modelleri, deneysel arkeoloji yöntemleri ile ziyaretçilere kavratılmaya başlatılmış. Halihazırda sürdürülmekte olan ziyaretçi merkezi ve gezginlerin çalışmalarına izleyici olarak dahil edilebileceği kazı evi projesi ise büyük ölçüde tamamlanmış durumda. Zafer Derin'in verdiği bilgilere göre, 2009 yılından itibaren başlatılan çalışmalara, bugüne kadar yurt içi ve yurt dışından 3 bin ziyaretçi katılmış, bunların 2 binini faaliyetler içinde aktif olarak yer almış.

2011 yılında Tarihî Kentler Birliği'nden ödül alan bu benzersiz projenin yürütülmesinde, kendisi de bir akademisyen olan Bornova Bld. Bşk. Prof. Kamîl Okyay Sındır'ın sınırsız desteklerinden de söz etmek gerekiyor. Neolitik yerleşimler, su temin edilebilecek göl ve akarsuları, tarım yapılabilecek ovaları kıyılana, odun temin edilebilecek ormanları eteklerine kurmak zorundadır ve bu ayaklardan biri eksik kalacak olursa, 9 bin yıl öncesinin bu narın ve ötek girgimlerinin gözlemleyecekleri

sorunlar ortaya çıkar. Bu durum ise, ziyaretçilerin algılayabileceği bir Neolitik köyün, ancak kendi doğal çevresi içinde var edilmesini gerektirir. Yeşilova Höyüğü'nün bulunduğu alan ve çevresi, inşaat molozlarının yığıldığı ve toprak alınan bir yerleşim çöplüğüydü; ki höyüğün bulunuşu da bir toprak alma çalışması esnasında tamamen tesadüfen tespit edilmişti. Arkeologlar (elbette ki Türkiye'de), bir yerleşim sahası bulduğunda bütün enerjisini, yerleşimin çekirdeğini sıyazatçılardan ve müzahhirlere kurabilirler için harcar. Bornova'da belediyeden gördüğü karşılık ise yerleşimin bütün doğal çevresine birlikte arkeolojye ve kültüre açılması oldu. Ziyaretçilerin höyüğe yaklaşırken çöplerini atacağı çöp kutuları, üzerinden geçeceği köprüler dahil, Neolitik dokuları taşıyan bir tasarımla hazırlandı.

Tüm bunların yanında çocuklara yönelik olarak, Milliyet Sanat'ta 2011 Aralık sayısında bahsettiğimiz Time Travel projesi de yaklaşık üç yıldır, kurulmuş olan Neolitik köyde, 10-12 yaş aralığındaki 30-35 kişilik gruplara yönelik gerçekleştiriliyor. Sımyra ayagında Klasik Çağ yaşamına giden çocuklar, Yeşilova'da Neolitik Dönem'e doğru bir zaman yolculuğuna çıkıyor.

Ve Türkiye çok enteresan bir ülke haline almaya başladı. Bir ay içimiz acıyarak, sular altında kalacak bir kentin son görüntülerini yetiştirme yarışıyor; bir sonraki ay içimizde firmalar koparak, sınırsız bir düş gücünün ürünü bir başka projenin deyarlarında kaybediyoruz kendimizi. ■

<http://www.yesilova.ege.edu.tr/>